

TP Plus

TietoPlus | Taustat | Tilastot | Pykälät

Muuttoliikkeen vaikutus kuntien vetovoimaan:

Vesilahti ja Liminka PARHAISTA PARHAIMPIA

ALUESUUNNITTELU

Muuttovetovoimaltaan "kuuden tähden kuntien" joukosta erottuvat vielä "hyvistä parhaimmat" eli sellaiset kunnat, jotka olivat parhaimpien joukossa jokaisella mittarilla. Määrällisen muuttoliikkeen näkökulmista kärkkäintä olivat Vesilahti, Liminka, Pirkkala, Masku, Petäjävesi ja Lempäälä. Vesilahti ja Liminka erottuivat vielä parhaidenkin joukosta omaksi ryhmäkseen.

Suomen aluerakenne repeytyi muuttoliikkeen näkökulmasta 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Enemmän kuin joka neljäs viidestä asuu jo taajamassa, joka peittää alle kolme prosenttia maapinta-alasta. Kolme viidestä suomalaisesta asuu 10 suurimmalla kaupunkiseudulla ja lähes neljä viidestä 20 suurimmalla.

Väestöltään kasvavat alueet ovat pakkautuneet maantieteellisesti yhä pienemmälle alueelle. Väkiluku kasvaa vain joka kolmannessa kunnassa tai seutukunnassa. Muuttovoittoa saa vähemmän kuin joka kolmas seutu.

Kahdestakymmenestä muuttovoittoisesta seudusta 16 sijaitsee Helsingin, Turun, Tampereen, Lahden ja Loviisan muodostaman alueen sisäpuolella. Kasvukehän "taikapiirin" ulkopuolelle jäivät vain Oulun, Jy-

väskylän, Kuopion ja Seinäjoen seudut sekä vuoden 2007 jälkeen Porin seutu.

Analyyisin lähtökohdat

Muuttoliike muovaa aluerakennetta ja vaikuttaa kuntien elinvoimaan niin viiveellä kuin epäsuorasti. Muutot tapahtuvat tässä hetkessä, mutta seuraukset ilmenevät vasta keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Alueen elinvoimasta tai muuttovetovoimasta on mahdollista tehdä luotettavia johtopäätöksiä yhdistämällä määrällisiä ja laadullisia muuttajia.

Kunnan määrällinen muuttovoitto tai tappio on eräänlainen jäävuoren huippu, mutta elinvoiman näkökulmasta on päästävä pinnan alle ja pureuduttava muuttajien laadullisiin ominaisuuksiin tai profiiliin (ikä- ja koulutustaso, työmarkkina-asema, tulotaso ja -kertymä, muutosten suunta...).

Muuttoliikkeen vaikutuksia kuntien elinvoimaan voi tutkia yhdistämällä määrällisiä ja laadullisia muuttajia. Tutkimusaineistona ovat kaikki kunnat (336) nykyisen kuntaluokituksen (1.1.2011) mukaisesti.

Tutkimus käsittää vuosien 2005–2010 välisen ajan. Analyyssissä huomioidaan takautuvasti kuntarakenteen muutokset 1.1.2005 alkaen. Analyyisin kohteena on kaksi määrällistä ja neljä laadullista muuttajaa.

Määrälliset muuttajat ovat nettomuutto maan sisäisessä muuttoliik-
keessä ja nettosiertolaisuus vuosina 2005–2010. Laadulliset muuttajat

ovat työllisten, uramuuttajien (24–34-vuotiaat) ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden nettomuutto sekä muuttajien tulokertymä kunnittain vuosina 2005–2010.

Analyyssin tavoitteena on "tähdittää" kunnat niiden muuttovetovoiman mukaan 0 – 6 tähden kuntiin. Periaate on sama kuin esimerkiksi hotellien tai ravintoloiden luokituksessa, jossa saa sitä enemmän tähtiä mitä monipuolisempi ja laadukkaampi palveluvarustus on.

Vetovoima-analyyssissä saa jokaisesta positiivisesta muuttajasta (nettomuutto positiivinen) maksimisaan yhden tähden. Luokittelun tuloksena kaikki kunnat saavat 0-6 tähteä: mitä enemmän kunta saa tähtiä, sitä enemmän kunta hyötyy muuttajien määrästä ja rakenteesta.

Muuttuja 1: Maan sisäinen muuttoliike (maassamuutto)

Joka kolmas kunta (116) sai muuttovoittoa maan sisäisestä muuttoliik-
keestä. Muuttovoittoiset kunnat ovat suuria kasvukeskuksia (pl. Turku), kasvukeskusten kehyskuntia tai sijaitsevat laajenevalla Helsingin ja Tampereen vaikutusalueella.

Määrällistä muuttovoittoa saivat eniten Tampere (+ 3395), Oulu (+ 2509), Seinäjoki (+ 2439) ja Hämeenlinna (+ 2353). Kaikkiaan 24 kuntaa sai yli tuhat henkilöä muuttovoittoa. Nämä kunnat sijaitsevat Seinäjokea ja Jyväskylää lukuun ottamatta Helsingin, Tampereen, Turun tai Oulun vaikutusalueella.

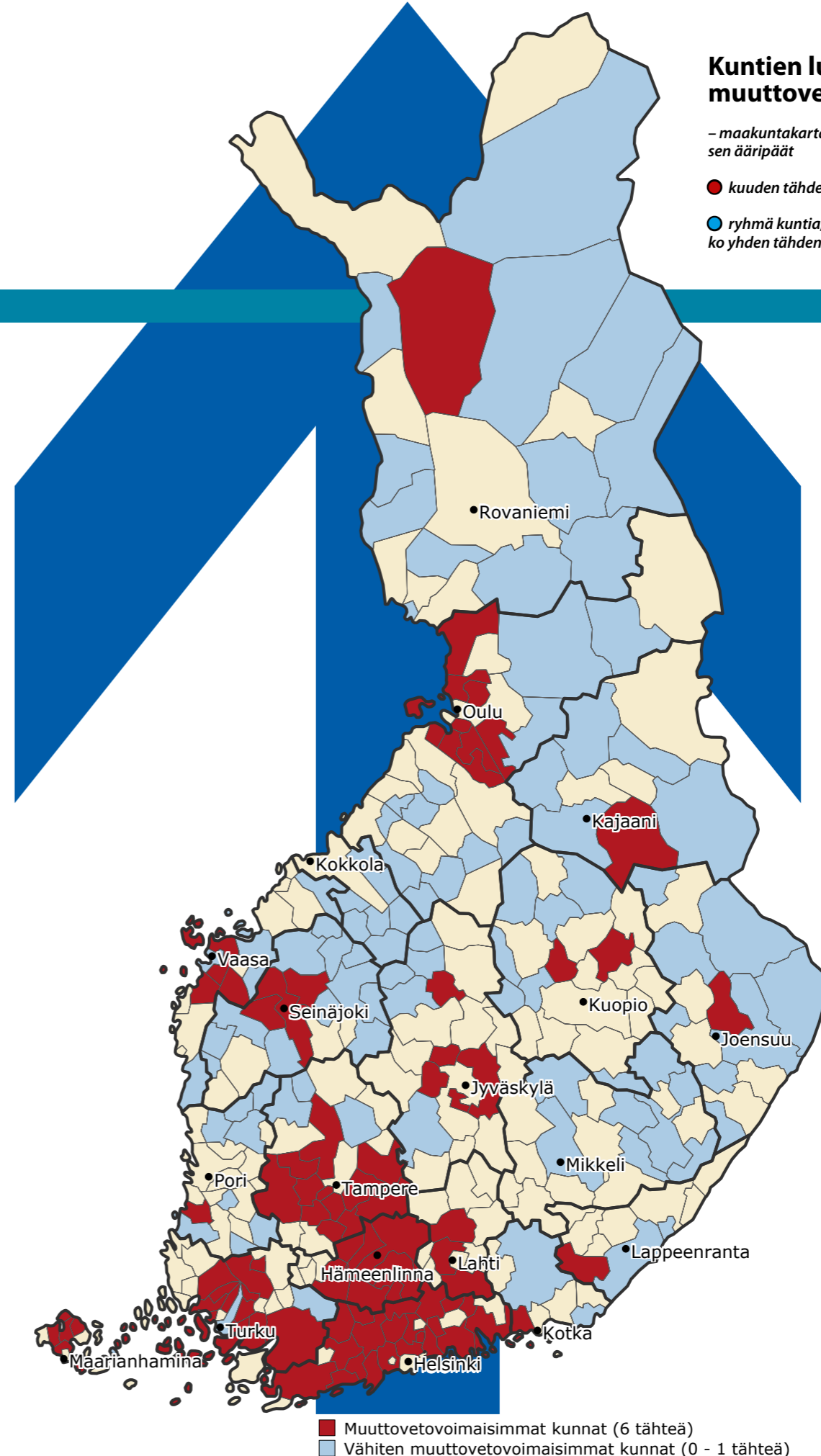
Helsingin ja Tampereen välisen kasvukäytävän painoarvo vaikuttaa jatkuvasti kasvavan maan sisäisissä muuttovirroissa. Kasvukäytävän vaikutusalueella asuu jo joka kolmas (35,7 %) suomalainen. Kasvukäytävän väkiluku kasvoi tutkimusajan-
kohtana niin luonnollisen väestönlisäyksen (52 800 hlöä) kuin muuttoliikkeen (68 000 hlöä) ansiosta. Kasvun mittakaavaa kuvaa se, että kasvukäytävän osuus koko maan luonnollisesta väestönlisäyksestä oli 86 prosenttia ja muuttovoitosta 89 prosenttia.

Suurimmat muuttotappiot kärsivät metsä- ja paperiteollisuuden rakennemuutospaikkakunnat Kouvola (- 1964), Kajaani (- 1767) ja Varkaus (- 1275) sekä länsirannikon Rauma (- 1 193) ja Turku (- 1 139). Maassamuutto laski asukasluukuun suhteutettuna eniten väkilukua Pyhänässä, Ranualla, Halsualla, Kesälahdella ja Kökarissa.

Muuttuja 2: Nettosiertolaisuus

Suomi sai maahanmuuttajista muuttovoittoa 76 600 henkilöä vuosina 2005–2010. Helsingin osuus kasvusta oli lähes viidennes ja pääkaupunkiseudun kolmannes.

Maahanmuuttajista saivat eniten muuttovoittoa Helsinki (+ 17 350), Espoo (+ 6 000) ja Vantaa (+ 4 115). Pääkaupunkiseudun lisäksi merkittävää muuttovoittoa saivat Turku (+3 041), Tampere (+ 2 996), Vaasa (+1 964) ja Kotka (+1 816). Siirtolai-

Kuntien luokitus muuttovetovoiman mukaan

– maakuntakartassa on mukana ainoastaan tähtiluokituksen ääripäät

● kuuden tähden kuntien ryhmä (yhteensä 93 kuntaa) ja

● ryhmä kuntia, jotka ovat saaneet joka luokituksessa joko yhden tähden tai ei yhtään (yhteensä 97 kuntaa)

suudesta hyötyivät, tilastoinnin ansiosta, kaikki vastaanottokeskuspaikka-kunnat.

Muuttovoittoa saivat alhaisen lähtötason vuoksi lähes kaikki Suomen kunnat. Maahanmuutto oli negatiivinen vain seitsemässä kunnassa (Kumlinge, Utsjoki, Oulunsalo, Merijärvi, Kinnula, Alavieska ja Tarvasjoki).

Asukasluukuun suhteutettuna maahanmuutosta hyötyivät eniten Pohjanmaan ruotsinkieliset kunnat, Kaakkois-Suomen maakuntakeskukset (Kotka, Kouvola ja Lappeenranta) ja yksittäiset pikkukunnat Itä-Suomessa.

Muuttuja 3: Työllisten muutot

Muuttajat voi jakaa työmarkkina-
aseman perusteella työllisiin, työttömiin ja työvoiman ulkopuolella oleviin. Työllisten määrä on (kunta)taloudellisesti ja kuntien elinvoimalle merkittävin yksittäinen muuttoliikkeen indikaattori. Työllisten muutot indikoivat alueellisten työmarkkinoiden dynamiikkaa, työpaikkalisäystä ja oletettua työmarkkina-potentiaalia.

Työllisistä sai muuttovoittoa 137 kuntaa. Helsingin positiivinen työmarkkinaimu heijastui noin sadan kilometrin alueelle pääkaupungista. Helsingin vaikutusalueelle kohdistui peräti 76 prosenttia koko maan työllisten muuttovoitoista. Toinen vahva työllisten muuttajien keskittymä oli Tampereen vaikutusalue, joka sai 11 prosenttia koko maan työllisten muuttovoitoista.

Työllisistä saivat eniten muuttovoittoa Helsinki (+ 8 095), Vantaa (+ 3 820) ja Espoo (+ 3 695). Yli tuhannen henkilön muuttotappioita kärsivät Joensuu, Turku, Oulu, Jyväskylä ja Kuopio.

Työllisten taloudellista merkitystä kuvaa se, että työllisen muuttajan tulot olivat keskimäärin 26 600 euroa (2008), kun muiden muuttajien (työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat) tulot jäivät keskimäärin 6 800 euroon. Yhden työllisen tulot ovat noin neljä kertaa suuremmat kuin muun työvoiman.

Kuntien taloudelliselle elinvoimalle työmarkkina-
aseman lisäksi ikä on keskeinen tekijä muuttovirroissa.

KARTTA: JAANA HALONEN/KUNTALIITTO

”Muuttotilastot osoittavat niin kunta- että työssäkäyntialueista kiistatta sen, että kasvavien kaupunkiseutujen kehitys perustuu parvikehitykseen. Kun keskuskaupunki menestyy, niin yleensä myös ympäröivä alue menestyy.”

TietoPlus | Taustat | Tilastot | Pykälät

Kuntataloudellisesta näkökulmasta parasta muuttaja-ainesta ovat 35–64-vuotiaat muuttajat: 35–44-vuotiaiden muuttajien keskitulot olivat 28 400 euroa, 45–54-vuotiaiden 29 500 euroa ja 55–64-vuotiaiden 29 000 euroa. Ero on merkittävä verrattuna nuoriin 15–24-vuotiaisiin, joiden keskimääräiset tulot jäivät 10 900 euroon.

Nuorten aikuisten (25–34-vuotiaat) muuttajien tulot olivat keskimäärin 23 000 euroa. Asukassegmentoinnin näkökulmasta tärkeä havainto on se, että yli 65-vuotiaiden muuttajien tulot olivat korkeammat kuin 25–34-vuotiaiden ikäryhmän.

Muuttaja 4: Korkeasti koulutettujen muutot

Koulutettujen alueellisella liikkuvuudella on keskeinen merkitys kuntien nykyiselle ja varsinkin tulevalle kilpailukyvyllä. Korkeakoulutetut ovat kunnille tavoiteltavaa osaamis- ja tulevaisuuspääomaa, koska alueiden talouskasvussa korostuu inhimillisen pääoman kerryttäminen ja sen hyödyntäminen. Hyödyt ilmenevät elinvoiman näkökulmasta niin yksilö- kuin kuntatasolla.

Korkea-asteen tutkinnon suorittaneista sai muuttovoittoa joka toinen kunta (169). 20 eniten korkeakoulutetuista muuttovoittoa saanutta kuntaa sijaitsivat Helsingin, Tampereen ja Turun kaupunkiseuduilla.

Määrällisesti eniten muuttovoittoa saivat Espoo (+2 256), Vantaa (+1 335), Kirkkonummi (+1 305), Nokia (+873), Kangasala (+850) ja Lempäälä (+841).

Korkeakoulutettuja menettivät määrällisesti eniten Helsinki (-4 310), Turku (-3 648), Tampere (-2 331), Oulu (-1 596) ja Jyväskylä (-1 554).

Muuttaja 5: Uramuuttajat (25–34-vuotiaat)

Nuorten aikuisten muutot ovat tärkeitä kuntien tulevan vetovoiman ja potentiaalın näkökulmasta. Kuntien tulevan huoltosuhteen kehittymiselle ei ole samantekevää, mihin nuoret aikuiset asettavat opintojen päättämisen jälkeen tai perhekoon kasvessa. Nuorista aikuisista sai muutto-

voittoa kuusi kymmenestä kunnasta (196).

Uramuuttajista saivat yli tuhat henkilöä muuttovoittoa kuusi kuntaa: Espoo (+3 307), Vantaa (+2 750), Kirkkonummi (+1 355), Tuusula (+1 182), Nurmijärvi (+1 160) ja Ylöjärvi (+1 096).

Uramuuttajia menettivät määrällisesti eniten monipuolisen korkeakoulutarjonnan kaupungit, jotka kouluttavat nuoria koko maan tarpeisiin, kuten Turku (-4 291), Tampere (-3 542), Oulu (-2 674), Jyväskylä (-2 019) ja Joensuu (-1 387).

Muuttaja 6: Muuttajien tulokertymä

Muuttajien tulokertymä käsittää kunnan kaikkien tulo- ja lähtömuuttajien tulot yhden kalenterivuoden aikana. Tulokertymä on toisin sanoen eräänlainen raakaluku ennen valtion suorittamia kuntien välisiä tasaus-toimia.

Peruslähtökohta on se, että jokainen muuttaja aiheuttaa sekä tulo- että menovaikutuksia niin luovuttavassa kuin vastaanottavassa kunnassa. Tulovaikutukset liittyvät suoraan mm. verotuloihin, valtionosuuksiin, verotulotasaukseen ja menovaikutukset taas julkisten palveluiden käyttämiseen, palveluvarustukseen, kunnallistekniikkaan ja infrastruktuurin rakentamiseen. Välilliset tulo- ja menovaikutukset taas liittyvät mm. inhimilliseen pääomaan, tulevaisuuden potentiaaliin, huoltosuhteeseen...

Muuttajien tulokertymä oli positiivinen 162 kunnassa eli joka toisessa kunnassa. Positiivisen tulokertymän kuntia oli 46 enemmän kuin maassamuutosta muuttovoittoa saavia kuntia. Toisin sanoen mallitiliset muuttotappiot voivat olla taloudellisesta näkökulmasta kannattavia kunnille, jos tulo- ja lähtömuuttajien rakenne on optimaalinen.

Muuttajien tulokertymästä hyötyi määrällisesti eniten Espoo, jonka tulokertymähyöty oli keskimäärin 32 miljoonaa euroa vuodessa.

Yli 10 miljoonan euron tulokertymään vuodessa pääsivät Kirkkonummi (+17,6 miljoonaa euroa), Vantaa (+14,4), Kaarina (+14,1) ja Hämeen-

linna (12,4). Yli viiden miljoonan tulokertymän rajan rikkoi 23 kuntaa lähinnä Helsingin ja Tampereen vaikutusalueella sekä niiden ulkopuolelta mm. Seinäjoki ja Kontiolahti.

Muuttajien tulokertymä asukasta kohden oli suurin suurten kasvukeskusten kehyskunnissa. Taloudellisesti muuttajista hyötyivät asukasta kohden eniten Vesilahti (+705 €), Kontiolahti (+541 €), Liminka (+499 €), Siipoo (+494 €), Lempäälä (+478 €) ja Kirkkonummi (+476 €).

Negatiivisen tulokertymän kunnat sijaitsivat pääasiassa Itä-, Pohjois- ja Väli-Suomessa sekä Satakunnassa, Kymenlaaksossa ja Pohjanmaiden maakunnissa.

Helsingin tulokertymä oli määrällisesti negatiivisin. Helsinki menettää muuttajien rakenteen vuoksi keskimäärin 44,4 miljoonaa euroa vuodessa. Suuria negatiivisia tulokertymiä muuttajista saavat lisäksi Turku (-22,3), Tampere (-14,5), Oulu (-9,1) ja Kuopio (-5,0).

Tulokertymä asukasta kohden toi esiin merkittävän kuilun muuttajista hyötyvien ja menettävien välillä: vaihteluväli asukasta kohden oli vuodessa 700 eurosta (Vesilahti) -1 300 euroon (Kesälahti). Tulokertymä asukasta kohden vuodessa oli negatiivisin Kesälähdellä (-1 300 €), Juuassa (-599 €), Kökarissa (-460 €), Rääkkylässä (-458) ja Honkajoella (-327 €)

Kuntien tähtiluokitus

Muuttoliike on suosinut määrällisesti yhtäältä suuria kaupunkiseutuja 2000-luvulla ja toisaalta lisännyt rakenteellisesti kaupunkiseutujen sisäisiä eroja keskuskaupunkien ja niiden kehyskuntien välillä. Muuttoliike vaikuttaa kuntien elinvoimaan joko lisäävästi tai vähentävästi.

Kuntakentän sisäistä polarisaatiota kuvaa se, että kaikki muuttoliikemitarit olivat positiivisia 93 kunnassa ja toisessa ääripäässä 97 kuntaa sai vain yhden tähden tai ei yhtään tähteä.

Nolla tähteä sai neljä kuntaa, yhden tähden 94 kuntaa, kaksi tähteä 59 kuntaa, kolme tähteä 29 kuntaa, neljä tähteä 25 kuntaa ja viisi tähteä 32 kuntaa.

Kuuden tähden muuttoliikekun-

tien yhteisenä piirteenä oli joko sijaintietu suuren kasvukeskuksen vaikutusalueella tai jokin paikallinen erityispiirre (esimerkiksi matkailu- ja kaivosteollisuuden kasvu Sotkamosa ja Kittilässä tai ydinvoimalainvestointi Eurajoella).

Kaksi kolmesta kuuden tähden kunnista sijaitsi Etelä-Suomen metropolialueella. Alueellisesti suurin osa sijaitsi Uudellamaalla, Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä sekä Jyväskylän ja Oulun vaikutusalueella.

Esimerkiksi Uudellamaalla neljä viidestä kunnasta oli kuuden tähden muuttoliikekuntia. Suurten kasvukeskusten ulkopuolella kuusi tähteä saivat esimerkiksi Kannonkoski, Kittilä, Eurajoki, Sotkamo ja Tammela.

Lisäksi erityismaininnan ansaitsee Seinäjoki, joka oli Hämeenlinnan ohella harvoja kuuden tähden kaupunkia pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Seinäjoen kasvukehän laajenemista kuvaa Ilmajoen ja Lapuan kipuaminen kuuden tähden muuttoliikekunniksi.

Kuuden tähden kuntien joukosta erottuu vielä ”hyivistä parhaimmat” eli sellaiset kunnat, jotka olivat parhaimpien joukossa jokaisella mittarilla. Määrällisen muuttoliikkeen näkökulmista kärkikuntia olivat Vesilahti, Liminka, Pirkkala, Masku, Petäjävesi ja Lempäälä. Muuttajien rakenteesta hyötyivät taas eniten Vesilahti, Liminka, Jomala, Lempäälä, Masku ja Kirkkonummi.

Vesilahti ja Liminka erottuivat vielä parhaidenkin joukosta omaksi ryhmäkseen. ■

TIMO ARO

Kirjoittaja on alue- ja väestökehityksiin erikoistunut valtiotieteen tohtori, joka toimii Porin kaupungin kehittämispäällikkönä

Taulukko: Työssäkäyntialueiden vetovoimaisuus muuttoliikkeen näkökulmasta vuosina 2005–2010*

Sijointus	VM työssäkäyntialueet	Asukas-luku 7/2011	Maassa-muutto 2005–2010	Netto-siirtolaisuus 2005–2010	Muutto liike yht. 2005–2010	Maassa-muutto promillea	Netto siirtolaisuus promillea	Muuttoliike 2005–2010 promillea**
1.	Helsingin työssäkäyntialue	1 530 752	16 608	32 413	49 021	10,8	21,2	32
2.	Tampereen työssäkäyntialue	414 068	13 286	4 366	17 652	32,1	10,5	42,6
3.	Turun työssäkäyntialue	345 084	4 088	3 964	8 052	11,8	11,5	23,3
4.	Oulun työssäkäyntialue	319 438	4 089	2 045	6 134	12,8	6,4	19,2
5.	Lahden työssäkäyntialue	194 505	1 358	2 078	3 436	7,0	10,7	17,7
6.	Jyväskylän työssäkäyntialue	173 959	3 188	1 796	4 984	18,3	10,3	28,6
7.	Kuopion työssäkäyntialue	149 024	112	1 058	1 170	0,8	7,1	7,9
8.	Porin työssäkäyntialue	120 787	-539	769	230	-4,4	6,4	1,9
9.	Seinäjoen työssäkäyntialue	120 751	1 707	879	2 586	14,1	7,3	21,4
10.	Lappeenrannan työssäkäyntialue	118 086	-1 566	1 911	345	-13,3	16,2	2,9
11.	Joensuun työssäkäyntialue	117 617	-296	1 411	1 115	-2,5	12,0	9,5
12.	Vaasan työssäkäyntialue	110 570	-472	2 936	2 464	-4,3	26,6	22,3
13.	Kouvolan työssäkäyntialue	94 876	-2 121	1 158	-963	-22,4	12,3	-10,2
14.	Hämeenlinnan työssäkäyntialue	93 684	3 688	780	4 468	39,4	8,3	47,7
15.	Kotkan työssäkäyntialue	85 136	-1 372	2 342	970	-16,1	27,5	11,4
16.	Salon työssäkäyntialue	67 184	515	1 131	1 646	7,7	16,8	24,5
17.	Mikkelin työssäkäyntialue	63 011	-797	642	-155	-12,6	10,2	-2,5
18.	Rovaniemen työssäkäyntialue	60 048	28	1 155	1 183	0,5	19,2	19,7
19.	Kokkolan työssäkäyntialue	58 900	-373	636	263	-6,3	10,8	4,5
20.	Kajaanin työssäkäyntialue	56 720	-2 051	1 000	-1 051	-36,2	17,6	-18,5
21.	Iisalmen työssäkäyntialue	50 033	-1 435	284	-1 151	-28,7	5,7	-23,0
22.	Forssan työssäkäyntialue	47 751	-65	329	264	-1,4	6,9	5,5
23.	Savonlinnan työssäkäyntialue	45 535	-1 494	504	-990	-32,8	11,1	-21,7
24.	Rauman työssäkäyntialue	45 494	-1 178	415	-763	-25,9	9,1	-16,8
25.	Pietarsaaren työssäkäyntialue	43 074	-852	684	-168	-19,8	15,9	-3,9
26.	Varkauden työssäkäyntialue	38 548	-1 691	317	-1 374	-43,9	8,2	-35,6
27.	Raahen työssäkäyntialue	34 770	-1 825	465	-1 360	-52,5	13,4	-39,1
28.	Kemin työssäkäyntialue	34 523	-1 447	638	-809	-41,9	18,5	-23,4
29.	Uudenkaupungin työssäkäyntialue	26 433	-587	145	-442	-22,2	5,5	-16,7
30.	Äänekosken työssäkäyntialue	23 278	-379	99	-280	-16,3	4,3	-12,0
31.	Loimaan työssäkäyntialue	18 307	-123	156	33	-6,7	8,5	1,8
32.	Kankaanpään työssäkäyntialue	18 007	-963	193	-770	-53,5	10,7	-42,8
33.	Alajärven työssäkäyntialue	13 666	-229	149	-80	-16,8	10,9	-5,9
34.	Keuruun työssäkäyntialue	12 460	-468	87	-381	-37,6	7,0	-30,6
35.	Kiteen työssäkäyntialue	11 568	-742	199	-543	-64,1	17,2	-46,9
36.	Nurmeksien työssäkäyntialue	10 895	-603	93	-510	-55,3	8,5	-46,8
37.	Närpiön työssäkäyntialue	10 838	-356	532	176	-32,8	49,1	16,2
38.	Parkanon työssäkäyntialue	9 174	-519	122	-397	-56,6	13,3	-43,3
TYÖSSÄKÄYNTIALUEET		4 788 554	24 124	69 881	94 005	5,0	14,6	19,6

* Työssäkäyntialueet muodostettu vuoden 2008 pendelöintitietojen perusteella ja alueluokitus 1.1.2011 tilanteen mukaan
** Promillea eli alueen väkiluvun 1 000 asukasta kohden

Tuleva kuntauudistus ja muuttoliike

Hallitusohjelman kuntauudistuksen tavoitteena on ”vahvoin peruskuntiin ja työssäkäyntialueisiin perustuva kuntarakenne”. Tilastokeskus on muodostanut vuoden 2008 pendelöintitietojen perusteella 38 työssäkäyntialuetta. Työssäkäyntialueisiin kuuluu 224 kuntaa ja 102 kuntaa on työssäkäyntialueiden ulkopuolella.

Yhdeksän kymmenestä suomalaisesta asuu määritellyllä työssäkäyntialueella. Kymmenellä suurimmalla työssäkäyntialueella asuu 3,5 miljoonaa (65 %) ja 20 suurimmalla 4,3 miljoonaa (80 %) koko maan asukkaista. 12 työssäkäyntialueella asuu yli 100 000 asukasta. Aikaisemman tähtiluokituksen rin-

nalla on tarkoituksenmukaista analysoida, millainen olisi uusien tilastolisten työssäkäyntialueiden muuttovetovoima, jos lähtökohdaksi otettaisiin määrällinen muuttoliike. Tarkastelulla on sama tutkimusajankohta (2005–2010) kuin tähtiluokituksessa ja nykyinen (1.1.2011) kuntaluokitus (Taulukko).

Työssäkäyntialueiden muuttovetovoima

Helsingin työssäkäyntialueen muuttovetovoima on määrällisesti täysin omalla tasollaan. Tämä 24 kunnan muodostama alue sai lähes 50 000 henkilöä muuttovoittoa vuosina 2005–2010. Toinen vahva keskittymä on Tampereen työssäkäyntialue 17 700 henkilön muuttovoitolla. Suurin voittaja nykyiseen verrattu-

Ministeri Henna Virkkunen Kunnallistieteen päiville

Hallinto- ja kuntaministeri **Henna Virkkunen** (kok.) osallistuu Helsingissä marraskuun alussa pidettävälle 40. Kunnallistieteen päiville. Uuden sukupolven kunta -teemalla 3.–4.11. järjestettävien päivien yhteydessä yhdistys juhlii 40. toimintavuottaan.

Virkkunen on mukana tapahtuman toisen päivän aamuna eli perjantaina 4.11. ja esittää ministerin tervehdyksen pyöreitä vuosia juhlivalle yhdistykselle, jonka päätavoitteena on edistää kuntatutkimuksen ja käytännön kuntaelämän yhteyksiä.

Tapahtumaan tulee ilmoittautua 14.10. mennessä.

www.kunnallistiede.fi

→ Kunnallistieteen päivät

TietoPlus | Taustat | Tilastot | Pykälät

na on kuitenkin Turku. Turun työssäkäyntialue nousee määrällisesti kolmanneksi vetovoimaisimmaksi alueeksi ohi Oulun ja Jyväskylän työssäkäyntialueen. Vahvan ryhmän muodostavat Hämeenlinnan, Lahden, Seinäjoen ja Vaasan työssäkäyntialueet. Positiivinen muuttotase on 20 työssäkäyntialueella 38:sta.

Suurimmat muuttotappiot kohdistuvat Varkauden, Raahen, Iisalmen, Kajaanin ja Savonlinnan työssäkäyntialueille.

Väestöpohjaan suhteutettuna vetovoimaisimpia ovat Hämeenlinnan, Tampereen, Helsingin, Jyväskylän, Salon ja Turun työssäkäyntialueet. Suhteellisesti heikoimmin menestyvät Kiteen, Nurmeksen, Parkanon, Kankaanpään, Varkauden ja Raahen työssäkäyntialueet.

Muuttoliikkeen näkökulmasta työssäkäyntialue on aluejakona perusteltu lähtökohta kahdesta näkökulmasta:

1) työssäkäyntialueiden kohdalla toteutuu hyvin pävitäiseen elinpiiriin ja asiointiin perustuva toiminnallinen kokonaisuus ja

2) työssäkäyntialueet eliminoivat kaupunkiseutujen epäterveen keskinäisen kilpailun veronmaksajista, yrityksistä ja investoinneista.

Työssäkäyntialueisiin perustuva kuntamalli lienee tarkoituksenmukaisin tiedossa oleva keino vähentää kaupunkiseutujen sisäistä osaoptimointia. Suurilla kaupunkiseuduilla on ollut pitkään yhtenäiset työ-, asunto- ja palvelumarkkinat, mutta erilliset verotusmarkkinat, jonka seuraukset ovat kumuloituneet rakenteellisena vinoumana keskuskäytön ja niiden kehyskuntien välillä.

Muuttotilastot osoittavat niin kunta- että työssäkäyntialueista kiistatta sen, että kasvavien kaupunkiseutujen kehitys perustuu parvikehitykseen. Kun keskuskäytön menestyy, niin yleensä myös ympäröivät alue menestyy. ■

TIMO ARO

KIRJAT

Virkanimitysruletti:

Miksi sopiva TODELLA VOITTA pätevän?

Hallintotieteiden tohtori, entinen Vantaan tarkastusjohtaja **Silvo Kaasalainen** on kirjoittanut mielenkiintoisen kirjan **Virkanimitysruletti – Miksi sopiva voittaa pätevän?**

Kirja ilmestyi WSOY:n Barrakadi-sarjassa alkuvuodesta 2011. Pamflettina se tarjoaa mahdollisuuden aiheen kärkevään kuvaukseen ja kannanottoihin. Sen **Silvo Kaasalainen** pelotta tekee, koska hän hallitsee aiheen ja on itse kokenut poliittisten virkanimitysten nurjan puolen. Lisänimike ruletti kuvaa virkanimitysten arvaamattomuutta.

Aihe on mitä ajankohtaisin. Muutama kuukausi sitten saimme nähdä, millaista peliä pelattiin Helsingin kaupungin apulaiskaupunginjohtajan viran täytössä. Tuorein tapaus on valtioneuvoston kanslian EU-sihteeristön apulaispäällikön virka, jonka eräs perustelu oli – ministeri Alexander Stubbin mukaan – se, että ”on tärkeää, että valtioneuvoston EU-sihteeristössä on ihmisiä, joilla on pääministerin luottamus”.

Poliittisella virkanimityksellä tarkoitetaan yleisen määritelmän mukaan sellaista nimitystä, jossa henkilö otetaan virkaan puoluepoliittisin ansioin siten, että samalla syrjäytetään lain mukaisilla nimitysperusteilla arvioiden ansioitunein henkilö.

Nimitystä ei voida pitää poliittisena silloin, kun virkaan rekrytoidaan nimitysperusteiden mukaan ansiokain, vaikka henkilöllä olisi sidonnaisuuksia johonkin puolueeseen.

Kaasalainen ei kuitenkaan tyydy yleiseen määritelmään, vaan hän käsittelee poliittisia virkanimityksiä ”Suomen valtion ja kunnallishallinnossa ilmenevän korruption osana”. Vantaan tuoreen kaupunginjohtajan **Jukka Peltomäen** nimityksen jälkipuintikin viittaa tähän.

”Kansalainen kärsii ja maksaa”

Poliittisista virkanimityksistä on myös Suomessa kirjoitettu paljon, ja käsitteet niistä ovat yhteneväiset. Näihin Kaasalainenkin nojaa omat käsitteensä.

Kirjan lukujen pää- ja alaotsikointi kuvaa poliittisten virkanimitysten ongelmallisuutta, esimerkiksi: ”Poliittiset virkamiehet vallan suojelijana”, ”Virkanimitykset valtapelinä”, ”Lahjontaa, laittomuutta ja salailua”, ”Kiinteistöbisnes tuo vaalirahaa” ja ”Kansalainen kärsii ja maksaa”.

Poliittiset virkamiehet pitävät yllä vanhoja valtarakenteita. Perusteena ovat puolueiden ja puolueeriiteillä virkansa saaneiden etu.

Poliittisista virkanimityksistä on Kaasalaisen mukaan pelkkää haittaa. Jos virka edellyttää puolueen jäsenyyttä, menetetään valtaosa pätevästä, potentiaalisista hakijoista. Niissä sopivin voittaa pätevän.

Usein ei tulla ajatelleksi, miten vaikea poliittisen virkamiehen on tulla sivusta, sillä organisaatio alkaa hyljeksi häntä. Niin kauan kuin hänet nimittänyt puolue on vallassa, hän pärjää, mutta kun valta vaihtuu, hänelle tulee ongelmia, sillä hänen

nyt pärjättävä pelkillä omilla avuillaan.

Otsake ”Lojaalisuus kaupan valtionhallinnossa” tarkoittaa sitä, että lojaalisuus valtiota kohtaan väistyy poliittisuuden tieltä.

Kaasalainen nostaa esiin professori **Markku Temmeksen**, valtiovarainministeriön hallinnon kehittämisosaston taannoisen päällikön havainnoiman kehityksen, joka murtaa vahvan virkamiesjohdon traditiota. Nykyisin yksittäinen ministeri ajaa läpi omia kandidaattejaan riippumatta aidosta meriitikiilpailusta. Tätä mahdollisuutta lisää virkojen määräaikaistaminen.

Poliittisilla nimityksillä pitkä historia

Kautta historian on ollut poliittisia virkanimityksiä, mutta politiikan hullut vuodet ajoittuivat 1960- ja 1970-luvuille. Urho Kekkosen valtakausi sattui tälle ajanjaksolle.

”Taito, kyky ja koeteltu kalastuskunto” oli määräävä nimitysperuste. Herkullista luettavaa on sisäasiainministeriön entisen kansliapäällikön **Arno Hannuksen** ”hyvin valaiseva ja samalla irvokas kuvaus virkapake-toinnista”. Hän kirjoitti kirjan **Virkamiehen näkökulmasta** (1979).

Tälle vuosituhannelle tultaessa kaan ei sulle – mulle -suhmurointi ole taunonut. Tässä Kaasalainen tukeutuu **Juhani Korpelan** ja **Raili Mäkitalon** kirjaan **Julkishallinto murroksessa** (2008). Kaasalainen antaa tunnustusta tekijöille rehellisyydestä ja uskalluksesta kirjoittaa virassa ollessaan. Valtionhallinnossa vain muutama henkilö uskaltaa kirjoittaa alansa ongelmista ja etsiä niihin ratkaisua, mutta kunnissa siihen tuskin kukaan uskaltaa.

Kunnon vauhtiin Kaasalainen pääsee, kun hän kertoo suurissa kaupungeissa harjoitettavasta virkanimityspoliitikasta. Rärkeimmät esimerkit tulevat Tampereelta, Turusta ja Vantaalta. Helsinki ja Espoo pääsevät vähemmällä.

Vantaa on Kaasalaisen erityinen kiinnostuksen kohde, koska hän pääsi seuraamaan sen tapahtumia näköalapaikaltaan tarkastusjohtajana. Hän kirjoitti kirjan ”Kun taivas